Türkiye'nin 2010'daki büyümesi, 2011 için umut veriyor...

M. Rifat HİSARCIKLIOĞLU
TOBB Başkanı
Avrupa Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği (Eurochambres) Başkan Yardımcısı
baskanlik@tobb.org.tr

Yılın ilk iki çeyreğinde sırasıyla % 11,8 ve 10,2 ile **yüksek büyüme** hızını yakalayan Türkiye ekonomisi, 3'üncü çeyreği de % 5,5 büyüyerek kapattı. Sektörel bazda bakıldığında söz konusu dönemde inşaat sektörü % 18,4 ile en yüksek büyümeyi gösterdi. Tarım % 0,3 gerilerken, imalat sanayinde % 14,7, ticarette % 13,6 artış kaydedildi.

Küresel krizin ardından 2010, dünya ekonomisine paralel olarak Türkiye ekonomisinin toparlandığı ve birçok ülkeye göre daha yüksek büyüme hızını yakaladığı bir yıl oldu. Avrupa'da yaşanan borç krizine ilişkin endişeler ülkemiz piyasalarının gündemine geldiyse de, ekonomideki yüksek büyüme oranı ve mali disiplinin devam etmesi sayesinde istikrar korundu.

Yılın ilk iki çeyreğinde sırasıyla % 11,8 ve 10,2 ile yüksek büyüme hızını yakalayan Türkiye ekonomisi, 3'üncü çeyreği de % 5,5 büyüyerek kapattı. Sektörel bazda bakıldığında söz konusu dönemde inşaat sektörü % 18,4 ile en yüksek büyümeyi gösterdi. Tarım % 0,3 gerilerken, imalat sanayinde % 14,7, ticarette % 13,6 artış kaydedildi.

Büyümede ivme yakalayan Türkiye, işsizlikte bunu tam olarak sağlayamasa da, işsizlik oranı eylül döneminde geçen yılın aynı dönemine göre 2,1 puan düşerek % 11,3'e geriledi. Eylül ayı itibariyle toplam istihdam 23 milyon, işsiz sayısı 3 milyon kişi olarak gerçekleşti. Geçen yılın aynı ayında işsizlik oranı % 13,4, toplam istihdam 22 milyon, işsiz sayısı 3,4 milyon kişiydi.

İstihdamdaki olumlu seyirle birlikte kayıt dışılık da azaldı. Eylül ayı itibariyle son 1 yıl zarfında özel sektörün kayıtlı istihdamı da 983 bin kişi arttı. Herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmadan çalışanların oranı, önceki yılın aynı dönemine göre 1,5 puanlık azalışla % 44'e indi. Tarım sektöründe sosyal güvenlikten yoksun çalışanların oranı % 87,2'den % 85,5'e, tarım dışı sektörlerde % 30,9'dan % 29,3'e geriledi.

Sanayi üretiminde geçen yılın ekim ayında % 6,2 olan artış oranı, bu yıl aynı dönemde % 9,8'e ulaştı. 2010 yılı ekim ayı itibariyle üretim, madencilik sektöründe % 11,4 azalırken, imalat sanayinde % 11,3, elektrik, gaz ve su sektöründe % 7,6 arttı. Geçen yılın tamamında toplam sanayi üretimi % 9,9 oranında düşerken, madencilik sektöründe % 0,8, elektrik, gaz ve su sektöründe % 2,3, imalat sanayinde % 11,3 gerileme kaydedildi.

Öte yandan imalat sanayinde kapasite kullanım oranı, kasım ayında % 75,9'la 2008 yılının eylül ayından sonra hesap edilen en yüksek oran oldu. 2009 yılı kasım ayında % 69,8 olan kapasite kullanımı, bu yılın aynı ayında 6,1 puan arttı. Eylül itibariyle en yüksek kapasite kullanım oranı, % 82,8 ile kimyasal ürünlerin imalatında görüldü. Kapasite kullanım oranı en düşük alanlarsa % 52,2 ile diğer imalatlar ve % 59,7 ile içeceklerin imalatı oldu.

2009 Ağustos-2010 Temmuz ayları arasında düzenlenen teşvik belgeleri sayısında % 43, sabit yatırım tutarında % 94 ve öngörülen istihdamda % 53 oranında artış oldu. Komple yeni yatırım cinsinde düzenlenen teşvik belgeli yatırımlar 43 milyar lira ile toplam yatırımların sabit yatırım tutarlarının yaklaşık olarak % 73'ünü oluşturdu. En çok yatırım teşvik belgesi 3'üncü bölgeye düzenlendi. Yatırım tutarı bazındaysa 2'nci bölge ilk sırayı aldı. 1'inci ve 2'nci bölgelerde daha çok sermaye yoğun yatırımlar, 3'üncü ve 4'üncü bölgelerde ise daha emek yoğun yatırımlar yapılıyor.

Yeni teşvik sisteminde düzenlenen teşvik belgelerinin sektörler itibarıyla dağılımına bakıldığında, en fazla belge, 565 adetle gıda sektörü için düzenlendi. Bunu sırasıyla dokuma-giyim ve turizm sektörleri izledi. Sabit yatırım tutarında ise kimya sektörü, enerji, taşıt araçları, turizm alt sektörleri öne çıktı. Bölgeler bazında düzenlenen belge adedi açısından sektörlere bakıldığında, 1'inci bölgede dokuma ve giyim, 2'nci bölgede turizm, 3'üncü ve 4'üncü bölgede ise gıda sektörleri başı çekti. Sabit yatırım tutarı açısından sektörler incelendiğinde ise 1'inci bölgede taşıt araçları, 2'nci bölgede kimya, 3'üncü ve 4'üncü bölgeler ise enerji sektöründe öngörülen sabit yatırım tutarı ilk sırada yer aldı.

Ekonomideki canlanmayla birlikte KOBİ'lerin kullandığı krediler ekim ayında 111 milyar liraya ulaştı. Böylece 10 aylık dönemde KOBİ kredileri 27 milyar lira artmış oldu. Böylece KOBİ kredileri % 33, kredi kullanan KOBİ sayısıysa % 7 arttı. Ekim itibariyle KOBİ'lerin takibe düşen kredi miktarıysa % 11 gerileyerek 6,2 milyar lira olarak gerçekleşti. Halen kredisi takibe düşen 207 bin KOBİ bulunuyor.

İhracatta 2009'da dış pazarlardaki daralmanın olumsuz etkisiyle görülen gerileme, 2010'da yerini artış trendine bıraktı. Böylece 11 aylık ihracat, geçen yılın tamamındaki rakama ulaştı. İhracatta % 11, ithalatta % 31 artış yaşanırken, bunun sonucunda dış ticaret açığında % 83'lük büyüme kaydedildi. İhracatın ithalatı karşılama oranıysa % 73'den % 63'e geriledi.

Öte yandan cari açık risk unsuru olmaya devam ediyor. Bu yılın ilk 10 ayında cari açık geçen yılın aynı döneminin 4 katına çıkarak 36 milyar dolara ulaştı. Cari açıktaki artışın nedenleri, iç talebe dayalı büyüme, liradaki değerlenme ve üretimdeki toparlanmayla birlikte ithal ara malı ve enerji ihtiyacı olarak sıralanıyor.

2009 yılı sonunda 74,8 milyar dolar olan Merkez Bankası toplam rezervleri, % 13 oranında artarak 84,6 milyar dolara çıktı. Rezervlerin 4,9 milyar doları altın, 79,7 milyar doları da döviz rezervlerinden oluştu. 2009 yılı sonunda altın rezervleri 4,1 milyar dolar, döviz rezervleriyse 70,7 milyar dolar idi.

Mali istikrarın göstergesi konumundaki merkezi yönetim bütçesi, 2010 yılı ocak-kasım döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre % 49 azalmayla 24 milyar lira açık verdi. Söz konusu dönemde vergi gelirleri geçen yılın aynı döneminin % 25 üzerine çıktı.

Temel enflasyon göstergeleriyse yatay bir eğilim gösterdi. Enflasyon geçen yıl olduğu gibi bu yıl da tek haneli rakamlarda seyretti. Ancak canlanan iç piyasaya paralel olarak geçen yıl % 7 civarında oluşan enflasyon bu yıl % 8'e yaklaştı.

Geçen yılsonu itibariyle 330 milyar lira olan iç borç stoku, 2010 yılı ekim sonu itibariyle 348 milyar liraya çıktı. Böylece 10 ayda stoktaki artış % 5,4 olarak gerçekleşti. Ocak-ekim döneminde 115 milyar lirası anapara, 36 milyar lirası da faiz olmak üzere toplam 151 milyar liralık iç borç geri ödemesi yapıldı. Söz konusu dönemde toplam iç borç çevirme oranı % 88 oldu.

Türkiye'nin 2009 yılı sonunda 268 milyar dolar olan dış borç stoku, bu yılın ikinci çeyreğinde 267 milyar dolara geriledi. Haziran sonu itibariyle dış borç stokunun 62 milyar doları kısa vadeli, 205 milyar dolarıysa uzun vadeli borçlardan oluştu. Dış borç stokunun 5,7 milyar doları kısa, 79,1 milyar doları da uzun vadeli olmak üzere toplam 84,8 milyar dolarlık bölümü kamu borçlarından, 54,8 milyar doları kısa vadeli, 115,4 milyar doları orta ve uzun vadeli olmak üzere toplam 170,2 milyar dolarlık bölümü özel sektör borçlarından meydana geliyor. Merkez Bankası'nın uzun vadeli dış borç tutarı 9,9 milyar dolar, kısa vadeli dış borç tutarı 1,5 milyar dolar düzeyinde.